

The book cover features a central illustration of a woman in a dark, flowing dress standing on a dark, curved dune. She is silhouetted against a large, bright yellow crescent moon. The sky is a vibrant mix of purple, blue, and orange, with soft, glowing clouds. The entire scene is framed by a white, ornate geometric pattern, possibly a traditional Islamic architectural motif, which forms an arch over the top of the illustration. The overall mood is dreamlike and ethereal.

Zeyn
Joukhadar

MAPA SOLI
A HVĚZD

MAPA SOLI
A HVĚZD

Copyright © 2018 by Zeyn Joukhadar

Všetchna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Blanka Rozsypalová, 2020

Cover © Kreativní bojovníci s.r.o., 2020

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2020

ISBN 978-80-277-0572-6 (pdf)

Zeyn
Joukhadar

MAPA SOLI A HVĚZD

Syrskému lidu,
těm, kteří žijí v Sýrii, i těm, kdo žijí v diaspoře,
a všem uprchlíkům

Ach drahá, umíráš na zlomené srdce. Ženy na ulici pláčou. Rýže a čočka se rozsypaly. Čisté prádlo pošlapali. Vádí jsou plná slz. Jaký to byl jazyk, jímž jsi mi řekla, že to, co milujeme, je pouhý sen? Mé sny už nejsou v arabštině. Už nesním vůbec. Když zavřu své oči, vidím ty tvé, má drahá: dva vybledlé kamínky v řece. Tvé paže, staletý popraskaný mramor. Hvězdy jsou tvou příkrývkou, hory tvými schody. Když jsme snili, postupovali jsme o tolik rychleji. Naber moře do dlaní a smyj mé slzy. Mé slzy se smíší s tvými, drahá. Nechci spát, teď ne, ale musím. Proč se tak moc bojíme smrti, neměli bychom se bát spíše pádu? Všechno se kolem nás hroutí – tvá zeleň, blesky na tvých zápěstích. Planety se od nás odvrátily. To tady se narodila má matka, v záhybu tvé páteře? Krvácím, z masa mi lezou křídla. Dokud při rozbřesku neuteču a už se nikdy nevrátím. Ach drahá, dokud to ráno nepřijde, drž mě ve svém náručí. Zaplň má ústa mlhou svého dechu, tvé srdce je granátové jablko. Ach drahá, jsi se mnou až do konce, dokud se nerozestoupí moře, dokud nám naše roztržštěné vzpomínky nezacelí rány.

Země a fíky

OSTROV MANHATTAN MÁ v sobě díry. Tam teď spí Baba. Když jsem se s ním loučila, celý se v tom bílém ranci prohnul, protože mu vykopali moc velkou díru. I ve mně se vytvořila díra a v té se teď ukrývá můj hlas. Je pohřben hluboko pod zemí společně s Babou. Je pryč. Má slova se ponořila do země jako semínka, můj vlastní jazyk rozdrtil všechny mé samohlásky a příběhy.

Myslím, že ani Mama nemůže najít slova. Nemluví, ale její slzy smáčely v našem bytě úplně všechno. Tu zimu byla všude sůl – pod cívkami elektrických sporáků, mezi tkaničkami a na obálkách od účtenek, na granátových jablkách a na misce s ovocem se zlatým okrajem. Volali nám ze Sýrie a Mama bojovala se solí na šňůře telefonu, kterou se snažila rozmotat.

Než Baba zemřel, nikdo nám ze Sýrie nevolal, psali jsme si jen přes internet. Ale podle Mamy musíš v těžkých chvílích slyšet hlas toho druhého.

Zdálo se, že jediný hlas, který Mamě zbyl, mluvil arabsky. Mama svá slova polykala, i když nám sousedky přinesly dušené maso se zeleninou a bílé karafiáty. Jak to, že zármutek mluví jen jednou řečí?

Tu zimu jsem poprvé slyšela medově zlatý hlas Abú Saída. Sedávaly jsme občas s Hudou před kuchyní a poslouchaly. Její popelavě hnědé kudrlinky se opíraly o zárubně. Huda nevnímala barvy jeho hlasu tak jako já, ale obě jsme věděly, že Mama volá právě s ním, protože její hlas zněl jako její skutečný hlas, jako kdyby všechna slova, která kdy řekla anglicky, byla jen pouhým stínem jejích opravdových slov. Huda na to přišla dřív než já – na to, že si Abú Saíd a Baba byli blízcí a že se Mama bála, že přijde o oba.

Mama řekla Abú Saídovi to, o čem si sestry špítaly už týdný – o obáčkách s účty za elektřinu, které nikdo neotevřel, o mapách, které nikdo nekupuje, o posledním mostě, který Baba postavil, než onemocněl. Abú Saíd řekl Mamě, že se zná s pár lidmi na univerzitě v Homsu a že by jí mohl pomoci s prodejem map. Řekl, že pro výchovu tří děvčat neexistuje lepší místo než to, na kterém jsou pohřbeni jejich prarodiče.

Když nám Mama ukázala letenky do Sýrie, rozpíjelo se O v anglickém přepisu mého jména Nour v malou slanou kapku. Mé starší sestry Huda a Zahra začaly na Mamu dotírat ohledně protestů v Dar'á, o kterých jsme slyšely ve zprávách. Ale Mama jim na to řekla, ať přestanou šílet, že Dar'á je od Homsu stejně daleko jako Baltimore od Manhattanu. A Mama to ví nejlíp, protože se živí výrobou map. Mama věřila, že se všechno uklidní. Že se díky reformám, které vláda slibuje, v Sýrii zase vše zlepší. A i když jsem nechtěla opustit New York, těšila jsem se, až se seznámím s Abú Saídem a až znovu uvidím úsměv na Maminých rtech.

Abú Saída jsem viděla jen na Babových fotkách z polaroidu ze sedmdesátých let, které Baba pořídil, než opustil Sýrii. Měl na nich knír a oranžové tričko, smál se na někoho, kdo na fotce není, a Baba stál za ním. Baba nikdy o Abú Saídovi nemluvil jako o svém bratrovi, ale vím, že pro něj jako

bratr byl, protože s ním byl všude. Jedl iftár na konci půstu, hrál se Sitto karty, seděl u stolu a smál se. Babova rodina ho přijala mezi sebe. Byl jako jejich.

S příchodem jara se jírovce osypaly bílým květem, takže to vypadalo, jako kdyby nám pod okny kvetla kamenná sůl. Opustily jsme náš byt na Manhattanu i granátová jablka obalená v slzách. Kola letadla se zvedla jako ptačí nožky a já z okénka mžourala na úzký proužek města, ve kterém jsem žila dvanáct let, a na zeleň Central Parku. Hledala jsem Babu. Ale město bylo moc daleko a díry jsem už neviděla.

Mama jednou řekla, že město je mapa všech lidí, kteří tam kdy žili a zemřeli, a Baba řekl, že každá mapa je příběh. To byl celý Baba. Platili ho za navrhování mostů, ale když vyprávěl ty své příběhy, nic za to nechtěl. Mama kreslila mapy a růžice kompasu a Baba ukazoval na neviditelné mořské netvory, žijící v okrajích mapy.

Tu zimu před tím, než Baba navždy usnul, nevynechal ani jedno vyprávění před spaním. Některá z nich byla kratší, jako ten příběh o fikovníku, který rostl u nich na zahradě, když ještě jako malý kluk žil v Sýrii. Jiná vyprávění byla spíš jako dlouhé a neuvěřitelné eposy se spoustou zvrátů, které vystačily na několik večerů, a já musela čekat na pokračování. Můj oblíbený příběh o učedníkovi kartografa roztáhl Baba tak, aby ho mohl vyprávět dva měsíce. Mama stála u dveří a poslouchala to. Když začal Baba chraptět, donesla mu sklenici vody. Když už nemohl mluvit vůbec, dokončila jsem za něj vyprávění já. Ten příběh byl pak náš.

Mama říkala, že pomocí příběhů přicházel Baba věcem na kloub. Potřeboval rozvázat uzly celého světa, říkala. Teď jsem skoro deset kilometrů nad ním a musím rozvázat uzel, který ve mně Baba zanechal. Říkal mi, že jednou budu vyprávět náš příběh já jemu. Ale má slova jsou jako divočina, ke které nemám mapu.

Přitisknu se k okýnku letadla. Když se podívám na Manhattan pod námi, díry v něm vypadají jako krajka. Hledám díru, ve které spí Baba, a snažím se vzpomenout si na to, jak náš příběh začíná. Má slova propadnou přes sklo okénka a padají k zemi.

SRPEN V HOMSU JE horký a bez deště. Do Sýrie jsme se přestěhovaly před třemi měsíci a na granátových jablkách už nezůstávají Maminy slzy. Už nezůstávají na ničem.

Jako každý den jsem se dnes vydala hledat sůl na místo, kde jsem přišla o hlas. K zemi. Jdu k fíkovníku na Mamině zahradě. Jeho větve se ohýbají pod tíhou plodů. Takhle si představuju strom na Babově zahradě z dětství. Nos přitisknu ke kořenům fíkovníku a vdechnu. Ležím na břiše, země mě hřeje na žebrech, ruce mám až po klouby zaryté do načervenalé hlíny. Chci, aby se přes ten fíkovník donesl příběh k Babovi, až na druhou stranu oceánu. Nahnu se k němu, šeptám, horním rtem se dotýkám kořenů stromu. Cítím na jazyku fialový vzduch a olej.

Na zemi přistane žlutý ptáček, hledá žízaly. Moře už tu dávno není, možná tu ani nikdy nebylo. Je Baba stále tam, kde jsme ho uložili, hnědý, ztuhlý a suchý jako dřevo na podpal? Kdybych se tam vrátila, měla bych v očích ty velké slzy, které jsem tenkrát měla mít? Nebo ve mně moře vyschlo už napořád?

Setru z kůry fíkovníku vůni vody. Jednou Babovi náš příběh povyprávím a možná se vrátím na místo, kde jsem nechala svůj hlas, a ani já, ani Baba se nebudeme cítit tak osaměle. Požádám strom, aby můj příběh nasál do kořenů a poslal ho do temných míst, ve kterých spí Baba.

„Pošli ten příběh k němu,“ řeknu mu. „Je to náš nejoblíbenější příběh, o Ráwije a al-Idrísím. Baba mi ho vyprávěl každý večer před spaním. O tom, jak vytvořili mapu světa.“

Ale ani země, ani fíkovník tenhle příběh neznají tak dobře jako já, takže jim ho vyprávím znovu. Začnu tak, jak vždycy začínal Baba: „Ráwíjin příběh zná každý,“ zašeptám. „Ne každý si ale uvědomuje, že ho zná.“ A pak se ke mně ta slova vrátí, jako kdyby mě nikdy neopustila, jako kdybych vyprávěčem tohoto příběhu byla odjakživa já.

Z domu je slyšet, jak Mama a Huda cinkají porcelánem a klapou dřevěnými miskami. Zapomněla jsem, že dnešní večer je výjimečný – povečeříme s Abú Saídem. Možná ten příběh nestihnu dopovědět, než na mě Mama zavolá a bude chtít, abych jí s něčím pomohla, tím svým hlasem s červenými okraji.

Přitisknu nos k zemi a slíbím fíkovníku, že najdu způsob, jak ten příběh dokončit. „Ať budu kdekoliv,“ řeknu mu, „budu příběh vyprávět zemi a vodě. A pak se dostane k Babovi a k tobě.“

Představím si, jak vibrace mého hlasu cestují tisíce mil daleko, projíždějí zemskou kůrou, mezi tektonickými deskami, o kterých jsme se vloni v zimě učili v zeměpise. Představuju si, jak se zavrtají hluboko do temnoty, ve které všechno spí, kde má svět všechny barvy naráz a nikdo tam neumírá.

Začnu znovu od začátku.

* * *

RÁWIJIN PŘÍBĚH ZNÁ každý. Ne každý si ale uvědomuje, že ho zná.

Byla nebyla jednou jedna dcera chudé vdovy. Jmenovala se Ráwíja a její rodina pomalu hladověla. Žila ve vesnici Benzú, u moře v oblasti Ceuty. Ceuta leží v Africe naproti Gibraltaru a dnes patří ke Španělsku.

Ráwíja snila o tom, že jednou procestuje celý svět. Ale i přesto, že s matkou dostávaly peníze od bratra Salima,

který je přivázel z námořních plaveb, mohly si sotva dovolit kuskus. Ráwija se snažila spokojit s tichým životem s matkou a s vyšíváním, ale nedokázala jen tak sedět na místě. Zbožňovala projížďky na milovaném koni Bauzovi po kopcích a po olivových hájích, které měly nad domem, a snila při nich o dobrodružstvích. Chtěla se vydat hledat štěstí do světa. Chtěla pro svou matku zařídit jiný život, život, ve kterém by nejedla jen kaši z ječné mouky v domě s bílou omítkou pod horou Džebel Músá, zatímco vyhlížela návrat lodě Ráwijina bratra.

Když se v šestnácti letech konečně rozhodla odejít z domu, jedině, co si s sebou musela vzít, byl její prak. Vyrobil jí ho otec, když byla ještě malá holka, aby mohla střílet kameny po vážkách. Nemohla ho nechat doma. Zabalila si ho do koženého vaku a vedle fíkovníku u domu, ve kterém bydlela její matka, osedlala Bauzu.

Ráwija matce nechtěla přiznat, na jak dlouho odjíždí. Bála se, že by se jí pokusila zastavit. „Jedu jen na trh do Fásu,“ řekla jí, „prodat naše vyšívané výrobky.“

Matka se jen zamračila a poprosila ji, aby byla opatrná. Ráwijině matce vlál v silném větru toho dne šátek i sukně.

Ráwija si zahalila vlasy a krk červenou látkou, aby matka neviděla, že se ostříhala. Řekla matce: „Nebudu se tam zdržovat déle, než bude nutné.“ Nechtěla, aby matka věděla, že se jí hlavou honí příběh, který slyšela už několikrát – příběh o legendárním kartografovi, který přijížděl jednou ročně na trh do Fásu.

Ve větru se jí šátek na hlavě nadouval a zase polevoval jako plíce. Najednou jí došlo, že neví, jak dlouho bude pryč, a ta myšlenka ji zabořila.

Ráwijina matka si vykládala dceřin smutek jako nervozitu před odjezdem na trh, a tak se na ni usmála. Z kapsy vyndala misbahu s dřevěnými korálky a vtiskla ji Ráwije do

rukou. „Tuhle misbahu mi dala k modlení má vlastní matka, když jsem ještě byla malá,“ řekla. „Dej Bůh, aby ti byla na cestách útěchou.“

Ráwija svou matku pevně objala a řekla jí, že ji má ráda. Snažila se zapamatovat si její vůni. Pak nasedla na Bauzu, který zuby stiskl udidlo.

Ráwijina matka se usmála na moře. Kdysi se sama vydala do Fásu a na tu cestu nikdy nezapomněla. Řekla dceři: „Kdykoliv se člověk někam vydá, stane se to místo jeho součástí.“

„Žádné ale není součástí nás samotných tak jako náš domov.“ Tato slova myslela Ráwija upřímněji než jakákoliv jiná, která kdy vyslovila. A pak pobídla koně z Benzú a vydala se na cestu do vnitrozemí, kolem vysokých vrcholků a přes úrodnou půdu hornatého Rífu, kde žili Berberři, až k pohoří Atlas a k trhům na jihu, ve Fásu, který se hemžil lidmi.

Kupecká trasa vedla vápencovými kopci a zelenými planinami s ječmenem a mandlovníky. Ráwija a Bauza cestovali deset dní po cestě, kterou vyšlapali jiní poutníci. Ráwija si v hlavě opakovala svůj plán – najít ve Fásu kartografa, kterého znala z vyprávění, Abu Abd Alláha Muhammada al-Idrísího. Chtěla se stát jeho učněm, chtěla se vydávat za syna nějakého obchodníka a přijít tak k velkému jmění. Vymyslela si falešné jméno. Rami. Význam tohoto jména je „lučištník“. Řekla si, že je to dobré a zajímavé jméno.

Ráwija s Bauzou prošli zelenými kopci, které oddělovaly záhyb pohoří Rif od hor Atlasu. Stoupali na vysoké pahorky, na jejichž vrcholcích se rozkládaly cedrové lesy, v korunách stromů skákaly opice. Zamířili dolů, šli přes údolí, kde kvetlo žluté luční kvítí.

Pohoří Atlas bylo pevností Almohádů, dynastie z rodu Berberů. Ti chtěli dobýt celý Maghreb, tedy severní Afriku na západ od Egypta. Ráwiju při putování jejich krajem znepokojoval každý sebemenší zvuk, ať už funění divočáků, nebo

klapání kopyt jejího koně o vápencové skály. V noci slyšela z dálky zpěv a hru na hudební nástroje a nemohla usnout. Vzpomínala na příběhy, na nichž vyrůstala – vyprávění o hrozivých ptácích, kteří byli tak velcí, že v pařátech unesli i slony, a legendy o údolích smrti, jež byla útočištěm ohromných smaragdových hadů.

Ráwija a Bauza konečně došli k městským zdem v údolí. Travnaté pláně s eukalyptovými stromy byly plné obchodníků, kteří sem přišli ze Sahary a z Marrakéše. Zelený provaz, řeka Fés, rozdělval město na dvě části. Vysoký Atlas vrhal na město dlouhé stíny.

Za branami města Bauza klusal mezi domy s růžovými a žlutými fasádami, kolem zeleně zdobených minaretů a pod zlacenými klenbami. Ráwiju uchvátily kamenné střechy a žakarandy – stromy, jejichž květy měly barvu fialových blesků. V medíně seděli v tureckém sedu obchodníci, před sebou měli koše plné koření a obilí. Ráwija si nemohla nevšimnout rozmanitosti barev, které trh nabízel, byly tu indigově zbarvené zralé fíky a rezavá paprika. Závěsné lucerny z kovu a barveného skla vrhaly do tmavých uliček odlesky světla. Po ulicích cupitaly děti, Ráwija cítila vyčinenou kůži a koření.

Ráwija vedla Bauzu do centra medíny. Doufala, že tam narazí na kartografa, kterého hledala. Prach ulice obarvil Bauzova kopyta. V tom hrozném horku bylo ve stínu celkem příjemně a mozaikové dlaždice jí připadaly osvěžující. Výkřiky obchodníků a prodavačů koření Ráwiju ohlušovaly. Ve vzduchu se mísil pot a olej, koňské, oslí i lidské pižmo, vůně granátových jablek a sladkých datlí.

Ráwija hledala mezi obchodníky a cestovateli. Přerušila pár právě probíhajících obchodů s kořením, parfémy a solí a ptala se na muže, který cestoval se svitky vázanými v kůži a s pergameny se skicami měst, jež navštívil, na muže, který

se plavil po Středozezemním moři. Nikdo nevěděl, kde ho hledat.

Ráwija už to chtěla vzdát, když zaslechla, jak někdo říká: „Znám osobu, kterou hledáte.“

Otočila se a uviděla muže, který se hrbil u velblouda, jehož uvázal k olivovníku. Seděl na malém dvorku mimo medínu, turban měl utažený kolem hlavy, jeho kožené boty i oděv pokrývala vrstva prachu z cest. Pokynul jí, aby přistoupila blíž.

„Vy znáte toho kartografa?“ zeptala se Ráwija a vešla na dvoreček.

„Co po něm chceš?“ Ten muž měl krátký tmavý plnovous. Očima, které byly jako vyleštěný obsidián, si ji důkladně prohlížel.

Ráwija dala dohromady, co chtěla říct: „Jsem syn obchodníka. Chci se kartografovi nabídnout do služeb. Chci se naučit jeho řemeslu a vydělat si tak na živobytí.“

Muž se usmál jako kočka. „Řeknu ti, kde ho najdeš, když mi zodpovíš tři hádanky. Bereš?“

Ráwija přikývla.

„První,“ řekl, „zní takto:

Která žena žije věčně,
vždy v pohybu, neúnavná,
tváří má snad nekonečně,
neunikne jí věc žádná?“

„Dejte mi na to chvíličku.“ Ráwija poplácala Bauzu po krku. Z hladu a horka se jí trochu motala hlava a zmínka o nějaké ženě jí připomněla matku. Přemýšlela, co asi zrovna dělá. Pravděpodobně vyhlídí Salima na moři. Už dlouho u sebe nemá Babu, který sledoval moře s ní a který s ní chodil po olivových hájích. Ráwija si vzpomněla, jak jí Baba, když

byla malá, vyprávěl o moři, té stále se měnící ženě, která nikdy neumírá...

„Moře!“ vykřikla Ráwija. „Žije věčně a stále se mění. Má tisíc tváří.“

Muž se zasmál. „Velmi dobře.“ A vyslovil druhou hádanku:

„Mapa, kterou s sebou bereš,
ať se vydáš kamkoli.
Mapa, jež tě stále vede,
na poušti i na poli.“

Ráwija se zamračila. „Kdo s sebou neustále nosí mapu? Máte na mysli mapu v hlavě?“ Podívala se na ruce, na žilky, které se jí rozbíhaly od zápěstí do dlaní. A pak... „Krev vytváří takovou mapu, takovou síť cest v našem těle.“

Muž se na ni podíval. „Výborně,“ řekl jí.

Ráwija netrpělivě přešlápla z jedné nohy na druhou.
„A třetí hádanka?“

Muž se k ní naklonil a řekl:

„Jaké místo je na mapě to nejdůležitější?“

„To je celá hádanka?“ zeptala se Ráwija. „To není fér!“

Muž neodpověděl, semkl rty a čekal. Ráwija zamručela a pořádně se nad tím zamyslela.

„To místo, kde zrovna jste,“ řekla potom. „V ten daný okamžik.“

Muži se na tváři znovu objevil ten kočičí úsměv. „Kdybys věděl, kde zrovna jsi, k čemu bys potřeboval mapu?“

Ráwija zatahala za rukáv svých šatů. „Tak tedy domov. Místo, kam míříte.“

„Místo, kam míříš, přece taky znáš. To je tvá konečná odpověď?“

Ráwija se zamračila. Nikdy předtím mapu neviděla. „Tahle hádanka nemá řešení,“ řekla. „Kdyby všichni věděli, kam míří, a kdyby to místo už někdy předtím navštívili, mapy by nebyly potřeba.“ Pak jí to došlo a Ráwija se usmála. „To musí být ono. Nejdůležitější místa na mapě jsou ta, která člověk ještě nenavštívil.“

Muž se postavil. „Jmenuješ se nějak, mladý luštiteli hádanek?“

„Jmenuju se... Rami.“ Ráwija se ohlédla na medínu. „Zavedete mě za kartografem? Hádanky jsem vyřešil.“

Muž se zasmál. „Mé jméno je Abu Abd Alláh Muhammad al-Idrísí, jsem učenec a kartograf. Rád tě poznávám.“

Ráwije se rozbušilo srdce. „Pane...“ Nervózně se mu uklonila. „Jsem vám k službám.“

„Během dvou týdnů se tedy se mnou vydáš na Sicílii,“ řekl jí al-Idrísí, „do paláce krále Rogera II. Sicilského, kde na nás čeká důležitý úkol.“

* * *

ZROVNA JSEM ZAČALA fikovníku vyprávět příběh o Ráwije, když se výbuchem v dálce rozechvělo kamení, na kterém jsem ležela. Všechno ve mně se sevřelo. Z jiné, vzdálené části města ke mně doléhalo hluboké dunění.

Třetí výbuch za poslední tři dny. Od chvíle, kdy jsme se přestěhovaly do Homsu, slyšela jsem podobné výbuchy jen párkrát a vždycky z dále. Je to jako hrom. Když nad tím moc přemýšlíte, začnete se bát, ale zároveň si říkáte, že váš dům to zasáhnout nemůže. Nikdy předtím jsem však výbuch neslyšela tak blízko, nikdy to nebylo tak blízko naší čtvrti.

Chvění ustalo. Čekám, až se přivalí další vlna strachu, ale ta nepřichází. Vytáhnou prsty z hlíny. Pořád ještě se mi třesou.

„Núr.“ Mamin hlas je teple hnědý jako cedrové dřevo, s červenými okraji. Je rozčilená. „Pojď mi pomoci.“

Políbím kořeny fíkovníku a znovu je překryju hlinou. „Ten příběh dovyprávím,“ řeknu mu. „Slibuju.“

Postavím se na nohy a oklepu si hlinu z kolen. Do zad se mi opírá sluníčko, lopatky mám z toho tepla ztuhlé. Zdejší teplo je jiné než v New Yorku, kde kvůli vlhkosti ležíte na zemi u větráku. Tady je vedro suché a ze vzduchu vám tu popraskají rty.

„Núr!“

Mamin hlas je teď tak červený, až téměř bělá. Doklopýtám ke dveřím. Vyhnu se roztaženému plátnu, které usychá na zárubních, a již zarámovaným mapám, které Mama nemá doma kam dát. Ponořím se do chladné tmy, sandály mi na dlažbě pleskají.

Z dechu zdí uvnitř cítím škumpu a ostrou vůni oliv. V pánvi syčí olej a sádlo, v uších mi praskají žluté a černé bublinky. Barvy zvuků a vůní přede mnou tančí, jako kdyby je někdo promítal na obrazovku. Špičky a záhyby růžovo-fialového Hudina smíchu, cihlově červené cinknutí kuchyňské minutky, zelený kousek pekařského droždí.

U vstupních dveří skopnu z nohou sandály. Slyším, jak Mama mumlá v kuchyni něco v arabštině a dělá u toho ts, ts. Něčemu rozumím, ale ne úplně všemu. Od té doby, co jsme se sem nastěhovaly, slyším z Maminých úst úplně nová slova, obraty, jaké nikdy předtím nepoužívala, ale když je vysloví, znějí, jako kdyby ji provázely celý život.

„Kde máš sestry?“ Mama má ruce v míse, hněte jimi syrové maso a koření, vůně koriandru mě štípe v nose. Kalhoty dnes vyměnila za námořnický modrou skládanou sukni, která jí šustí u kolen. I když na sobě nemá zástěru, její bílá hedvábná blůzka je bez poskvrnky. Myslím, že jsem zatím nezažila, aby na sobě měla skvrny od oleje nebo že by byla

zamazaná od mouky. To se za celý můj život nestalo ani jednou.

„Jak to mám vědět?“ Podívám se na kuchyňskou linku, chci vidět, co vaří. Sříhu? Doufám, že ano. To kořeněné jehněčí s piniovými oříšky a tenké křupavé těsto s olejem mi hrozně chutná.

„Mama.“ Huda přijde ze spíže do kuchyně, šátek s růžičkami, který má na hlavě, umazaný od mouky, v ruce nese skleničky s různými druhy koření a svazky s bylinkami ze zahrady. Položí je na kuchyňskou linku. „Došel nám kmín.“

„Už zase!“ Mama rozhodí rukama, má je narůžovělé od šťávy z jehněčího. „A co naše lenivka Zahra? Pomůže mi s koláči, nebo ne?“

„Určitě se zamkla v pokoji.“ Nikdo mě neposlouchá. Co jsme se přestěhovaly do Homsu, Zahra pořád jenom čučí do mobilu nebo je zalezlá v pokoji, který sdílí s Hudou. Od Babovy smrti je hrozně nepříjemná a my před ní teď nemáme kam utéct. To, co nás drželo pohromadě, když byl Baba nemocný, tady nemáme. Věci jako nakupování sladkostí v místním obchůdku, házení míčem o zdi budov. Mama si maluje svoje mapy, Zahra je pořád na mobilu a já se tyhle nikdy nekončící, úmorné dny snažím přečkat.

Zahra a Huda vždy mluvily o Sýrii, jako kdyby to byl náš domov. Znalý ji dřív, než poznaly Manhattan, a říkaly, že jim Sýrie připadá skutečnější než Lexington Avenue nebo Pětaosmdesátá. Ale pro mě je tohle poprvé, kdy nejsem v Amrice (takhle tady říkají Americi), a arabština, o níž jsem si myslela, že ji znám, mi nijak nepomáhá. Tohle mi jako domov nepřipadá.

„Běž najít sestru.“ Mamin hlas má znovu rudé okraje, je to varování. „Dnešní večer není jen tak ledajaký. Chceme přece, aby bylo všechno přichystané, než přijde Abú Saíd. No ne?“

Mama ví, jak na mě, takže se odcourám najít Zahru. V pokoji, který sdílí s Hudou, není. Růžové stěny místnosti se v tom horku potí. Na neustlané posteli a po zemi je rozházené Zahřino oblečení a šperky. Proderu se přes zmačkané džíny, trička a odhozenou podprsenku a prohlédnu si parfém, který má na toaletním stolku. Lahvička s parfémem je ze silného skla a vypadá jako fialový drahokam nebo jako průhledná švestka. Nastříkám si trochu na zápěstí. Smrdí to jako shnilé šeršůvky. Kýchnu na Zahřinu podprsenku.

Dojdu po špičkách zpátky na chodbu a přes kuchyň zamířím do obývacího pokoje. Prsty se zabořím do červeno-béžového perského koberce, který Mama vždycky hrozně pečlivě vysává. Z rádia vycházejí zvuky, které mají asi být hudba. Slyším červeně klokotající kytaru, černé skvrny virblů. Zahra se válí na gauči, něco ťuká do mobilu, nohy má natažené přes opěrku s květinovým vzorem. Kdyby Mama viděla, že má nohy nahoře, byl by křik.

„Léto dva tisíce jedenáct,“ řekne znuděně Zahra do toho horka. „Za rok jsem měla maturovat. Absolventský ročník 2012. Plánovali jsme, že pojedeme na roadtrip do Bostonu. Měl to být nejlepší rok mého života.“ Odvrátí hlavu k polštářům. „A místo toho jsem zkejsla tady. Je tu šedesát stupňů Celsia. Nemáme klimošku a večer musíme na Maminu přiblblou večeri.“

Nevidí, jak jí očima provrtávám do zad díry. Zahra prostě závidí, že Huda stihla odmaturovat ještě v New Yorku a ona už ne. Je jí úplně ukradené, jak se cítím já. A že je stejně hrozné přijít o všechny kamarády ve dvanácti, jako když je vám osmnáct. Poklepu jí na rameno. „Posloucháš divnou hudbu a venku není šedesát stupňů. Máš jít za Mamou do kuchyně.“

„Trhni si.“ Zahra si rukou přikryje oči. Černé kudrlinky jí visí z gauče dolů, tvrdohlavé oči má přivřené. Vinou zlatého

náramku na zápěstí vypadá dospělácky a nadutě jako nějaká zbohatlice.

„Máš jí pomáhat s koláči.“ Zatáhnu sestru za ruku. „Dělej. Je moc horko na to, abych tě tu tahala.“

„No vidíš, ty chytrolíne.“ Zahra vyskočí z gauče, líně přejde k rádiu a vypne ho.

„Zase nám došel kmín.“ Do místnosti vejde Huda, utírá si ruce do utěrky. „Kdo jde se mnou?“

„Dáme si zmrzku.“ Obejmu Hudu kolem pasu. Zahra se opře o područku gauče.

Huda ukáže palcem směrem ke kuchyni. „Je tam mísa s jehněčím, která čeká jenom na tebe,“ řekne Zahře. „Jestli teda nechceš jít nakupovat.“

Zahra protočí panenky a jde s námi ven.

Když procházíme kolem Mamy, zavolá na nás: „Chci, abyste se dneska chovaly slušně. Všechny.“ Skloní trochu hlavu a podívá se Zahře přímo do očí. Rozřízne jehněčí a zatláčí koriandr do masa. „Tady v kapse,“ ukáže Hudě, mastné ruce drží nahoře, „mám nějaké drobné, kdyby to zase stálo trochu víc.“

Huda si povzdychne a vytáhne z kapsy v Mamině sukni pár drobáků. „Tolik to určitě stát nebude.“

„Nedohaduj se se mnou.“ Mama se vrátí k přípravě jehněčího. „Za poslední měsíc zdražilo úplně všechno. Chléb, tahina, všechny životní náklady. A poslouchajte mě – dávejte pozor, kam jdete. Nechoďte do davů, nedělejte žádné pitomy. Do obchodu a hned zase zpátky domů.“

„Mami.“ Huda začne seškrabávat seschlé těsto z kuchyňské linky. „Žádné hlouposti dělat nebudem.“

„To je dobře.“ Mama se na ni podívá. „Ale dneska je pátek. Bude to horší.“

„Budeme opatrné.“ Huda se opře loktem o kuchyňskou linku a podívá se na ni zpod svého hustého obočí, na němž

se leskne pot. Zahýbe nohama a lem její lehké sukně se zavlní. „Fakt.“

Poslední dva měsíce nám Mama pořád říká, ať se vyhýbáme davům. Zdá se, že jsou všude. Potkáváme skupinky protestujících kluků, jsou tu i lidé protestující proti protestům. Slyšíme povídačky, že mezi sebou bojují. V posledních týdnech jsou protesty tak hlasité a tak zlostné, že je zpěv a výkřiky z megafonů slyšet po celé čtvrti. Mama už měsíce tvrdí, že když budeme ve špatnou chvíli na špatném místě, můžou nás zatknout. A to není zdaleka to nejhorší, co se může stát. Ale stejně jako v New Yorku tady platí, že i když si budete hledět svého, neznamená to, že si vás problémy nenajdou.

Zavřu oči a snažím se myslet na něco jiného. Vdechuji vůni všech druhů koření v kuchyni. Je tak silná, až cítím, jak mi barvy tančí v hrudi. „Zlatá a žlutá,“ řeknu. „Mastné těsto. Já věděla, že děláš sfíhu.“

„To je má malá Núr a její barevný svět.“ Mama se usměje na jehněčí v míse, na čele se jí třpytí pot. „Taky bych chtěla vidět tvary a barvy, když něco cítím, slyším, nebo při pohledu na písmenka.“

Huda si utáhne tkaničky. „Synestezie má prý něco společného s pamětí. Fotografickou pamětí, víš? Když se člověk dokáže vrátit v myšlenkách zpátky a vidí to, co bylo předtím. Takže tvoje synestezie je vlastně taková superschopnost, Núr.“

Zahra si odfrkne. „Spíš taková duševní porucha.“

„Drž pusu.“ Mama si omyje ruce. „A už jděte, proboha. Za chvíli bude pět.“ Oklepe si vodu z rukou a pak si je osuší do utěrky. „Jestli zase vypnou proud, budeme muset jíst studené jehněčí s rýží.“

Zahra vyrazí ke dveřím. „Takže dobrá paměť, jo? Proto Núr už pomiliontė vypráví Babův příběh o al-Idrísím?“

„Sklapni, Zahro.“ Na odpověď nečekám, nazuju si sandály a otevřu vstupní dveře. Odhrnu několik větví fíkovníku. Na Maminy mapy padne tmavý stín. Zpoza naší uličky ke mně dolétají modré kuličky rozhovoru nějakých lidí. Kolem projede auto, jeho pneumatiky šedě syčí. V kaštanech sviští bílý vánek.

Šoupu nohama ve stínu sousedního domu a čekám, až se Huda a Zahra obují. Chtěla bych znovu přitisknout tvář k slané hlině na zahradě, ale místo toho štouchám palcem na noze do Maminých pláten. „Proč je všechny nechává tady?“

Huda vyjde ven. Podívá se na namalované mapy, které tu schnou. Všechny jsou opatrně opřené o zeď jako domino. „Je jich moc na to, abychom je měly doma,“ řekne. „Venku uschnou rychleji.“

„Už se neprodávají tak dobře, jako když jsme se sem nastěhovaly,“ řekne Zahra a setře si pot z tváře. „Všimly jste si toho?“

„Teď se neprodává nic,“ odpoví jí na to Huda. Vezme mě za ruku. „Jalla. *Jdeme.*“

„Co tím myslíš, že se neprodává nic?“ zeptám se. Slunce pohladí Hudin šátek s růžemi. „My přece kupujeme pistácie a zmrzlinu každou chvíli.“

Huda se zasměje. Její smích se mi vždycky moc líbil. Není jako Zahřin, nosový a pisklavý. Huda má hezký smích, růžovo-fialový, a jeho konec je trochu zahnutý nahoru. Řekne mi: „Zmrzlina se bude prodávat vždycky.“

Z chodníku se kouří jako z chleba, který zrovna vyndáte z pece, a přes mé plastové sandály mě pálí do nohou. Rychle střídám nohy, snažím se, aby si toho Zahra nevšimla.

Zahneme na hlavní ulici. Na silnici kolem náměstí krouží několik aut a modrých autobusů. Je ramadán a lidé jezdí a chodí pomaleji. Po dnešním iftáru budou po starém

městě chodit šedivější muži s plnými žaludky a rukama spojenýma za zády. Stolky před kavárnami budou brzy všechny obsazené, lidé tam budou pít kávu s kardamomem a podávat si dokola vodní dýmku. Ale nyní jsou chodníky téměř prázdné, a to i v naší čtvrti, která je převážně křesťanská. Mama tvrdí, že křesťané a muslimové žijí v tomto městě jedni vedle druhých už několik století a že si ještě spousty let budou navzájem půjčovat mouku a jehly na šití.

Náramek na Zahřině ruce skáče, odrážejí se od něj prasačka. Podívá se na Hudin šátek. „Není ti vedro?“

Huda se na Zahru ohlédne. „Nevadí mi to,“ řekne. Odpovídá tak od té doby, kdy šátek začala nosit. To bylo vloni, když Baba onemocněl. „A tobě?“

„Až budu starší, budu možná taky nosit šátek.“ Natáhnu se a prstem přejeďu přes bavlněný lem. „Tenhle mám nejradši, líbí se mi ty růže.“

Huda se zasměje. „Jsi ještě moc mladá na to, abys nad něčím takovým přemýšlela.“

„Jo, ještě jsi to ani nedostala,“ dodá Zahra.

„Krvácení z tebe dospěláka neudělá,“ řeknu.

Zahra si prohlíží své nehty. „Ty očividně o dospělosti nic nevíš.“

Za cihlovou budovou odbočíme. Nad chodníkem a Zahřinými černými vlasy tančí teplo. Pouliční prodavač tu prodává čaj ze stříbrného džbánu, ale nemá žádné zákazníky. Odpočívá na schodech jednoho bytového domu a zpod čepice si stírá pot.

Huda řekne: „Ten šátek nosím proto, abych si připomněla, že patřím Bohu.“

Zavzpomínám na knihovničku, kterou jsme kdysi měli, ve které stály hezky vedle sebe Korán a Bible. Mama a Baba si mezi sebou vyměňovali poznámky. Mama nás párkrát vzala

na nedělní mši a Baba nás občas bral na páteční modlitby, salát al-džum'a.

Zeptám se: „Jak se mám ale rozhodnout?“

„Jednoho dne to pochopíš.“

Zkřížím ruce na prsou. „Až budu starší, co?“

„Ne nezbytně.“ Huda mě zase vezme za ruku, donutí mě tak vzdát se toho gesta. „Prostě až nastane pravý čas.“

Zamračím se a přemýšlím, co to může znamenat. Zeptám se: „Kolik je Abú Saídovi?“

„Proč?“

„Není dnešní večere na oslavu jeho narozenin?“

Zahra se zasměje. „Posloucháš vůbec někdy, ty trubko?“

„Ona za to nemůže,“ odvěti Huda. „Neřekla jsem jí to.“ Položí si ruku na stehno, prsty má ztuhlé. Chystá se vyslovit něco, co vyslovit nechce. „Dnešek je výročí úmrtí jeho syna. Mama nechce, aby byl sám.“

„On měl syna?“ Bůhvíproč jsem si nikdy nemyslela, že by Abú Saíd měl rodinu.

„Snažíme se, aby na to nemyslel, takže odvádíme jeho pozornost jídlem.“ Zahra kopne do kamínku a odfrkne si. Vypadá skoro našťavaně. „A děláme si starosti s kmínem.“

„Takže Abú Saíd je jako my.“ Podívám se na své plastové sandály, které jsou vyhráté od chodníku. „Chybí mu ta nejpodstatnější přísada.“

Huda zpomalí. „Tak jsem nad tím nikdy nepřemýšlela.“

Horký vzduch se tetelí nad stříbrnými střechami aut.

„Měly bychom si s ním zahrát točící hru,“ navrhnou.

„Točící hru?“ ušklíbne se Zahra. „To sis zase něco vymyslela.“

Huda mrkne na ukazatele a pak odbočíme, pryč od velké motanice aut. Tahle ulice je o něco chladnější. Branky domů jsou ozdobené železnými ptáčky a trsy květin. Ženy v nazehlených šatech zalévají květináče na oknech nebo sedí na

balkonech a ovívají se. Když projdeme kolem cestičky, která je lemovaná šedobílými kamínky, jeden si ukradnu.

Huda mě zase chytne za ruku a stiskne ji. „Ta točící hra. Jak se to hraje?“

Usměju se a skočím před ni, jdu pozpátku a mávám rukama. „Zavřeš oči a točíš se kolem dokola. Začne na tebe působit magie a díky ní se dostáváš do jiných sfér. Jak se točíš, počítáš do desíti, s každým zatočením se dostáváš do jiné sféry. A když pak otevřeš oči, všechno je stejné jako předtím, ale díky té magii to vidíš jinak.“

„Jaké sféry?“ Huda nakloní hlavu směrem k hlasům, které přicházejí z dálky, směrem k černo-oranžovému zaskučení auta, kterému vynechal motor.

„Sféry existence,“ odpovím a rozhodím rukama. „Existuje hned několik vrstev reality. Pod touhle sférou je další a pod ní zase další. Každou chvíli se dějí věci, o kterých ani nevíme. Věci, které se stanou zase až za milion let, nebo věci, které se staly před spoustou let.“ Zakopnu o obrubník, protože jsem se nedívala na cestu.

„Núr je zase mimo,“ podotkne Zahra.

„Takže ty jiné reality,“ řekne Huda, „se dějí zároveň s naší realitou, jako různé proudy jedné řeky? Takže existuje realita, ve které se Magalhães ještě plaví po mořích?“

„A realita, ve který Núr nehrabe,“ ucedí Zahra.

„Třeba existuje realita, ve které máme křídla,“ zasní se Huda.

„A realita, ve které slyšíme Babův hlas,“ řeknu.

Ta slova mě chytanou za nohy, jako kdybych zapustila kořeny do země, kořeny, které dosahují na druhou stranu planety. Stojím před železnou bránou bytového domu. Panikou mi ztěžkly kotníky. Už nikdy neuslyším Babovy příběhy ani jeho hlas. Jak po sobě mohl příběh zanechat tak velkou díru, když je to jen řetězec slov?

Slunce si pohrává s lístky křivého topolu. V další části ulice lemuji zdi domů stánky s halal potravinami a obchody, v nichž se prodává šavarma. Všechny jsou zavřené. Majitelé obchodů odešli domů dřív, aby mohli zakončit půst. Všechny mlčíme, dokonce i Zahra. Nemluvíme o tom, že když byly Zahra a Huda ještě malé, Mama a Baba žili tady, ve starém městě. Nikdo se nevytahuje tím, že zná všechny obchody a restaurace, Zahra mi nepřipomíná, že umí arabsky líp než já.

Ale já všechny tyhle věci cítím. Vnímám, že mi tohle město není domovem. Všimám si, jak tu lidé větrají peřiny na balkonech, což v New Yorku nikdo nedělá. Že místo javorů, které stojí v Central Parku, jsou tu datlové palmy, že se tu na ulici neprodává pizza, že tu nejsou stánky s preclíky. Že z mých úst zní arabština hrozně podivně. Že už nemůžu chodit do školy s kamarády nebo že si nemůžu koupit žvýkačku v trafice u pana Harcourta. Že se občas v dálce město otřásá a rozpadá, že se z toho koušu do rtu tak silně, až cítím krev. Že už nemám domov. Že bez Baby už asi nikdy domov mít nebudu.

Hudiny tenisky vrhají červené večerní stíny. Stojí tu vysoké budovy ze žlutého a bílého kamene. Někdo někde vylil z okna skleničku s vodou a kapičky stříbrnobílé stékají do kanálu.

Huda si přede mě dřepne, skládanou sukni si nahrne mezi kolena. „Neplač,“ řekne. Otře mi tváře bavlněnou růží na kraji svého hidžábu.

„Nepláču, Huppy.“ Zabořím si obličej do předloktí, skoro se praštím do nosu. Huda mě obejmě a já se ponořím do jejího objetí, prohnutá jako dřevěná mísa. Hřeje, její teplo je červeno-zlaté jako jablka odrůdy McIntosh. Přitisknu tvář k hebkým záhybům látky, tam, kde jí šátek překrývá košili.

Zahra se uštěpačně zasměje. „Kolik ti je? Tři? Huppy už jí dávno nikdo neříká.“

Zamračím se na ni. „Sklapni.“

Huda namítne: „Může mi říkat, jak chce.“

Zbytek cesty do kořenářství nikdo nic neřekne a Zahřiny oči se vyhýbají mému pohledu. Měla jsem raději mlčet. O Babovi jsme od jeho pohřbu moc nemluvily. Baba je jako duch, o kterém se nemluví. Občas si říkám, jestli Mama s Hudou a Zahrou chtějí předstírat, že nikdy neonemocněl, že rakovina nikdy nesežrala jeho játra a srdce. Asi je to jako v té hře na točení. Občas byste raději byli v jakékoliv jiné kouzelné sféře, jen ne v té své. Ale já na něj nechci zapomenout. Nechci, aby to bylo, jako kdyby nikdy neexistoval.

V kořenářství praskají poličky pod tíhou pytlíků, plechovek a sklenic, misek se štítky v arabštině, v nichž je žlutý nebo červený prášek. Muž za pultem se na nás usměje a rozevře paže dokořán. Postavím se na špičky a dlobám prstem do košíčků s hřebíčkem a celým kardamomem, který vypadá jako dřevěné korálky.

Zahra chytne Hudu za ruku, náramek se jí sveze po zápěstí.

„Napadla mě hra,“ řekne anglicky, abych tomu rozuměla i já. Pomalu a opatrně se usměje, působí to trochu zlomyslně. „Ten kmín by měla koupit Núr.“

Huda po ní střelí pohledem. „Nech toho.“

„Alespoň si procvičí arabštinu,“ odvětlí Zahra. Rukou si překryje úsměv na rtech.

Muž za pultem čeká a škrábe se na strništi, ze kterého mu brzy vyroste plnovous. Otrú si z pocené ruce o kraťasy. Všimnu si, že venku prochází prodavač čaje. „Šaj,“ volá. „Šaj!“

Čaj, pomyslím si. To slovo znám. Zamžourám na uvolněnou červenou nitku v tapisérii, která visí na zadní stěně obchodu. Vlákno se třepotá v průvanu od větráku. Snažím se rozpomenout se, jak se arabsky řekne „chci“.

Muž za pultem se mě na něco zeptá, ale já mu nerozumím. Jeho hlas je jako zelený proud, v němž se s každou souhláskou objeví černá tečka.

„No tak,“ řekne Huda. „To není...“

„Aná...“ naruší horko můj hlas a všichni se ztiší. Zatím jsem ze sebe dostala jen slovo „já“. Polknu, nehty zarývám do dlaně, snažím se sama sebe uklidnit bolestí. „Aná...“ Mozek se mi škvaří, růžově a červeně vybuchuje, a i když si pamatuju, jak se řekne kmín, *al-kumún*, pořád si nemůžu vzpomenout, jak říct „chci“. Určitě jsem to slovo už mnohokrát použila, ale když na mě teď všichni zírají, mám v hlavě úplně prázdnou.

Muž se zeptá: „Šu?“ Co?

„Aná... al-kumún.“

Muž se rozesměje.

„Ty jsi kmín?“ Zahra se popadá za břicho.

„Aná urídu al-kumún,“ řeknu znovu, hlasitěji. „Vím, jak se to řekne. Vím to!“

„Já vím, že víš,“ konejší mě Huda.

Zahra začne smlouvat s prodejcem. Zabořím si bradu do ramene a snažím se nebrečet. Slyším, jak v Hudině dlani cvakají drobáky, když je přepočítává. Při odchodu zhluboka zapíská. Přes můj smotanec vlasů zašeptá Zahře: „Mama měla s tou cenou pravdu.“

Po cestě domů Zahra pořád mele tu svou. „Co ty jsi za Syřanku, prosím tě? Vždyť ani neumíš arabsky.“

Chápu, co se za těmi slovy ve skutečnosti skrývá: že nevím, co doopravdy znamená být Syřan.

„Přestaň,“ řekne Huda.

„Jo, jasně,“ pokračuje Zahra. „Já zapomněla. Ty nejsi Syřanka. Ty si ani nepamatuješ, jak vypadal náš dům, než jsme se přestěhovali do Států. Ty jsi Američanka. Umíš jen anglicky.“

„Zahro!“ Huda jí rukou sevře paži, zaboří do ní nehty.

Zahra vyjekne a vytrhne se ze sestřina sevření. „Byl to jen vtípek. Bože.“

Mně to jako vtípek nepřipadalo. Zahra si založí ruce na prsou, zlatý náramek se jí houpe na zápěstí. Mám sto chutí jí ho strhnout z ruky a hodit ho na silnici, aby ho přejelo auto.

Procházíme se po prázdných ulicích starého Homsu, slunce pomalu zapadá, obchodníci stahují žaluzie. Hledám kořeny datlovníku nebo kousek čisté, odhalené země.

Zase procházíme kolem křivého topolu. Představuju si, jak se prsty dotýkám hrubé kůry a jak se pokouším svým hlasem ovinout jeho kořeny.

Jako dvě ruce

TAKŽE TAKHLE SE Ráwija, chudá holka z vesnice Benzú v Ceutě na severu Afriky, dostala na plavbu po Středomoří. Chtěla přijít k bohatství, kterým by po návratu domů zabezpečila matku. Otec, který zemřel, když byla ještě malá, by si to tak býval přál. Její bratr Salim byl neustále na cestách, plul se skupinou obchodníků po mořích. Měl těžký život a jejich matka nikdy nevěděla, kdy přesně se vrátí – nebo jestli se vůbec někdy vrátí.

Ráwija tedy odešla z domova, vydávala se za Ramiho, s sebou měla jen otcův prak a matčinu misbahu a přidala se k al-Idrísího výpravě. Úkolem expedice bylo zmapovat celé Středomoří, kterému se tenkrát ještě neříkalo Středomoří, ale Bahr al-Rúm, moře Římanů nebo Byzantské moře, a občas ho lidé nazávali Bahr al-Šámí, Syrské moře. Pro al-Idrísího bylo moře vstupní branou do neobjeveného světa.

Zato Ráwijin svět se skládal z pouhého kousku země v Benzú, který vlastnila její matka, olivového háje na pobřeží, trhů v Ceutě a přístavu Punta Almina. Ráwija si ani nedokázala představit, že by svět mohl být takhle velký.

Plavili se už více než tři týdny, když si posádka začala špítat něco o tom, že už by se měli blížit k Sicílii. Ráwija měla

z těchto zpráv radost, a tak stála na palubě lodi, zahalená v plášti. Slaný vzduch jí trochu pomáhal od mořské nemoci, kterou trpěla několik týdnů. Při pomýšlení na Bauzu v podpalubí ji zabořilo u srdce.

Al-Idrísí se postavil vedle ní, větřík si pohrával s jeho krátkými vousy, kalhoty mu vlály. Řekl jí, že rád pozoruje moře. Sůl ze vzduchu se srážela ve vráskách kolem jeho očí, díky nimž vypadal, jako kdyby strávil desetiletí smíchem, ne četbou. Ráwija mu toužila říct, že jako malá sledovala pobřeží a že někde na těchto vlnách se teď plaví Salim, ale držela jazyk za zuby. Matka na Salima jistě i teď čeká. Ráwiju pohltit stud, když jí došlo, že se o ni její matka jistě už začíná bát.

„Strávil jsem několik let ve věžích a v knihovnách, kde jsem četl a předčítal.“ Al-Idrísímu se zvedla hrud, jak se nadechl mořského vzduchu. „Pak přišel den, kdy mi došlo, že už dál nemíním plýtvat roky, které mi ještě zbývají.“ Pak Ráwiju varoval, aby se slovy zacházela opatrně: „Příběhy mají velkou moc,“ řekl, „ale když budeš v srdci nosit příběhy příliš mnoha lidí, stáhnou tě ke dnu. To si pamatuj.“

Stále ještě neviděli pevninu, všude kolem nich bylo jen moře, stěžen lodi vrzal a plachty šustily jako křídla stovky albatrosů.

„Vy nepatříte do knihovny,“ řekla mu Ráwija. „Tohle je váš domov, alespoň mi tak připadáte. Stejně jako hory a medíny.“

„Kdysi jsem měl rodinu, která by s tebou souhlasila.“ Al-Idrísí sklopil zrak, zahleděl se na vodu a lokty se opřel o zábradlí. „Moře má takovou moc, že odráží naši skutečnou podobu,“ řekl. „Občas si říkám, že pocházíme z vody a že nás volá, abychom se vrátili. Jako dlaň, která se natahuje po druhé dlani.“

Ráwija se otočila zpátky k vlnám. Myslela si, že na otevřeném moři vlny nebudou, že bude ploché jako zrcadlo nebo jako mince. Ale ono mělo spoustu barev a tvarů, před blížící

se bouří se stávalo zeleným nebo černým. Občas bylo červené a fialové a stříbrné a bíle zlaté. Mělo ostré hrany. Bylo náladové, někdy smutné, někdy mělo záchvaty smíchu.

„Moře je jako dítě,“ pronesla Ráwija. „Zvídavé, hladové a plné radosti zároveň.“

Al-Idrísí na to odpověděl: „Moře si vybírá, jaký tvar bude mít.“

A Ráwija si vzpomněla na otce, na to, jak při práci v olivových hájích sledoval pobřeží, jak říkával, že moře v noci mění tvar. Pomyslela na jeho krátkou nemoc, na to, jak nenávratně upadl do temnoty, jako kdyby spadl ze žebříku opřeného o olivovník. Nikdy se s ním pořádně nerozloučila.

Al-Idrísí se znovu usmál, tentokrát laskavěji. „Odpočiň si,“ řekl, „ať jsi při síle, až doplujeme do Palerma. Oba se tam musíte mnohému naučit.“ Al-Idrísí s sebou totiž vzal ještě jednoho učedníka, chlapce jménem Bakr, který trpěl mořskou nemocí a odpočíval v podpalubí. „Rami, ty jsi ze všech mých žáků nejodolnější,“ řekl a zasmál se.

Pak odešel. Jeho smích se odrazil od lan a lodního stěžně. Z al-Idrísího smíchu se stal smích Ráwijina otce, zelené vlnky, jako sluncem políbené listy olivovníku. Přes zábradlí zahlédla vlastní odraz na hladině moře, viděla svůj červený turban a chlapecký obličej. Nepoznávala se.

* * *

Po BABOVĚ POHŘBU, když se za sousedy, mými učiteli a Babovými kolegy z práce zavřely dveře, Mama uklidila všechno nádobí a karafiáty dala do vázy s vodou. Stonky byly na sklenici moc dlouhé, takže když se Mama otočila a nedívala se, Huda ji vzala a přenesla k oknu, aby se květy opíraly o skříňku.

Mama si toho nevyšmla. Jako kdyby byla na nějakém jiném místě, kam k ní nic neproniklo. Chodila po kuchyni

jako vánek z větráku, zapnula sporák a naplnila konvici na čaj víc, než bylo potřeba.

Seděly jsme tam a mlčely, Mama si smyla rozmazaný make-up a uvařila silný šalvějový čaj, ze kterého se mým kamarádům vždy dělalo špatně, ale já ho zbožňovala.

Čaj chutnal jako sobotní rána, kdy s námi Mama chodila do samoobsluhy pro zeleninu a všechno vonělo jako ovoce a voda. Chutnal jako podzimní odpoledne, kdy mě Baba vzal do Central Parku a pak stál v prázdné fontáně, aby byl stejně vysoký jako já, a házeli jsme si míčem. Chutnal jako Babovy příběhy na dobrou noc.

Tak jsem Mamu poprosila o jediný Babův příběh, o kterém jsem si byla naprosto jistá, že ho zná. Chtěla jsem, aby mi vyprávěla příběh o Ráwije a al-Idrísím.

Mama se ke mně naklonila přes stůl, oblouky obočí se jí nad nosem téměř setkaly, jak přemýšlela nad tím, kde má začít. Ale i když vždycky Babova vyprávění poslouchala, nikdy je nevyprávěla tak jak on. Řekla: „Před mnoha lety se statečná dívka jménem Ráwija vydala z Ceuty do Fásu hledat štěstí.“

Namítla jsem: „Takhle Babovo vyprávění nezačínalo. Co fíkovník a Bauza?“

Mama se ke mně na židli přisunula a uhladila prostírání na stole. „Vzpomeň si,“ připomněla mi, „že i Baba říkal, že dva lidé budou stejný příběh vždy vyprávět trochu jinak.“

Zatáhla jsem za nitku prostírání. Nechtěla jsem novou verzi toho příběhu, chtěla jsem slyšet tu Babovu. „Stýská se mi po jeho vyprávění.“

Mama řekla: „Nikdo z nás nemá jeho hlas.“ Vzala mě za ruce, abych přestala tahat za nitky. Ve spletitých vláknech zůstala mezera s ostrými hranami.

Když jsem si tu noc oblékla pyžamo a vklouzla jsem do kuchyně, abych se podívala na karafiáty, našla jsem první

stopy soli na čajové konvici. Ohraničovaly oceány, o kterých jsem nikdy předtím neslyšela, země, jež jsem nikdy předtím neviděla.

ZAHRA CESTOU DOMŮ z kořenářství žadoní, abychom se zastavily v obchodě se šperky. Na ulici stojí pod portrétem prezidenta nabručení policisté. Odněkud z města se ozývají ozvěny výkřiků. Krom policistů, Hudy a mě tu nikdo není. Otočím se, sklenička s kmínem se mi houpe v ruce.

„Nemůže sebou trochu hodit?“ Kopnu do kamínků. „Abú Saíd u nás bude každou chvíli.“

„Neboj,“ řekne mi Huda. „Abú Saíd bydlí jen o ulici dál od obchodu s kořením. Kdyby už byl na cestě, narazily bychom na něj.“

Nafouknu se a zamračím se. „Na co vlastně potřebuje Zahra další věci? Už má ten zlatý náramek s tím pitomým vzorem.“

„Myslíš filigrán?“ Huda pokrčí rameny a utáhne si tkaničky na teniskách. „Každému se líbí něco jiného. Zahře se líbí... vypadat určitým způsobem.“

„Ale chová se hrozně.“ Můj stín na chodníku má nohy dlouhé jako žirafí krk. Ty směšně protáhlé nohy se mi napačují na sandály.

Huda se podívá na klenotnictví a pak mě vezme za ruku. „Nedala by sis zmrzku?“

Trmácíme se přes vyhřáté kameny a beton do malého zmrzlinářství kousek odtud. „Zahra si toho musí sama v sobě ještě hodně přebrat,“ vysvětluje Huda, „ale není zlá.“

„Co si jako musí přebrat?“ Ohmatávám skleničku s kmínem, dívám se do oken nad obchody s oblečením a nad kavárnami. Vyklánějí se z nich ženy, vyklepávají koberce a záclony, ze kterých se práší. „Je na mě hnusná. Je to nejhorší sestra na celém světě.“

„To neříkej.“ Každá z jedné strany obejdeme díru v chodníku. Huda zvedne ruku a ohne zápěstí dolů, směrem ke mně, jdeme jako tanečnice. S její sukni si pohrává vánek, zezadu vypadá jako voda, po které zrovna projela loď. „Některým lidem chvíli trvá, než zjistí, kým vlastně jsou,“ řekne. „Cítí na sobě tlak společnosti, která jim tvrdí, že některé věci jsou důležité. Jsou pak jako třtiny ve větru.“

Ohmatávám prstem víčko skleničky s kmínem. Uvnitř skleničky se drolí malá hora z prášku. „To neznámá, že na mě může být tak hnusná.“

„Ne, to neznámá.“

Projede kolem nás muž na kole. Jeho stín utíká po stěnách domů, poletuje na sloupcích a vrhá na ně černobílé proužky. Nápis nad zmrzlinářstvím se horkem vlní, tak tak na něm přečtu písmenka. Skleněné dveře jsou otevřené, aby teplo mohlo unikat ven. Před domem stojí stůl a dvě plastové židle, nikdo tam ale nesedí.

Interiér je zdobený ručníky a obrazy v rámech, na tváři nás lechtá teplý vzduch z větráku. Co chvíli trochu vypadne proud, světla pohasnou, větráky zpomalí.

Huda drží během ramadánu půst, takže objedná jen pro mě. Muž nabere kopeček zmrzliny a vytvaruje ji do kornoutku, obalí ji kousky pistácií a kornoutek zabalí do voskovaného papíru. Za ním stojí muž, který má na sobě tričko a papírový čepec a dřevěnou paličkou stlouká zmrzlinu. Když jim poděkuju, podívá se na mě, protože si všimne mého přízvuku.

Vyjdeme ven a na mou pochoutku začne okamžitě útočit teplo. Snažím se olíznout zmrzlinu tam, kde už teče, v jedné ruce držím kmín, v druhé kornoutek.

Kousnu do zmrzliny, projede mnou mráz. Zeptám se Hudy: „Jak to, že ty taková nejsi? Neplápoláš ve větru.“

„Rozhodla jsem se, že některé věci jsou pro mě důležitější než to, co ode mě ostatní očekávají,“ řekne.

„Proto jsi začala nosit šátek, když Baba onemocněl?“ Od pusy mi jde pára.

Huda mi podá ubrousek. Přejeďu si jím po záhybech v kloubech na prstech, které se mi lepí cukrem.

„Bůh mi pomohl,“ řekne. „Můžeš ho nazývat, jak chceš. Bůh. Arabsky Alláh. Vesmír. Na světě existuje dobro, které mi v tom všem pomohlo a které mě naučilo, že je důležité vědět, kým jsi. Může se stát, že ztratíš sama sebe.“ Huda se ke mně skloní a políbí mě na čelo. „Důležité je naslouchat vlastnímu hlasu.“

Náš rozhovor přeruší hrozná rána, taková, jakou jsem slyšela ze zahrady. Z horních pater budov padají kusy keramických dlaždic. Chci si říkat, že je to jen jako hrom, je to hlasitá a neškodná rána, ale na to to bylo moc blízko. Cvaknu zuby a zatnu je, prsty jsem zaryla Hudě do paže tak, až jí na ní zůstaly fialové důlky.

„Co to bylo?“ Odlepím své prsty od Hudiny kůže. „Odkud to bylo?“

Huda se zamračí. „Znělo to blíž než dnes ráno.“

Pospícháme zpátky ke klenotnictví. Dojím zmrzlinu, slíznu cukr z prstů. Chutná dřevěně, jako kdyby se mi na chuťové buňky dostal strach.

Huda nakoukne do klenotnictví a zavolá na Zahru. Položím dlaně na chodník a cítím doznívající chvění. Mám pocit, že vnímám, jak se město ještě stále otrásá v základech. Říkám si, jak dlouho to ještě budovy vydrží. Vzpomenu si na drb, který jsem zaslechla, když ho Zahra šeptala před týdnem Hudě: že to spadne tam, kde vypnou proud. Nevěděly, že jsem to slyšela. Ale povídaček jsem slyšela víc. Jak mezi sebou davy lidí začaly bojovat, jak se přátelé přidali každý k jiné straně a vzali do rukou zbraně, jak lidé obviňovali jeden druhého, že právě kvůli nim vznikly všechny ty potíže. Mama, já a moje sestry ale problémy dělat nechceme. Já chci jen,